Rama P. Coomaraswamy

AZ EGYHÁZ MAGISZTÉRIUMA ÉS KAPCSOLÓDÓ KÉRDÉSEK*

I. rész

Mielőtt a magisztérium vizsgálatába fognánk, álljunk meg egy pillanatra, nehogy kétségbeesett hozzáállásra csábítson bennünket a katolikus egyházon belüli jelenlegi zűrzavar. A mostani konfúziónak megvan a célja, jóllehet korlátozott szemléletmódunkkal nem mindig értjük. Amint Szent Pál magyarázza: *„azoknak, akik Istent szeretik, minden javokra van”* (Róm 8,28), Szent Ágoston pedig hozzáteszi, hogy *„etiam peccata (még a bűnök is)”*. Ugyanebben az értelemben az *Exultet*ben nagyszombaton az Egyház azt énekli: *„Felix culpa, quæ talem ac tantum meruit Redemptorem (Ó, szerencsés vétek [azaz első szüleink vétke], mely érdemes vala ilyen és ekkora fölségű Megváltóra)!”* Mint Ágoston mondja: *„Isten úgy vélte bölcsességével, jobb, ha a gonoszból jó támad, semmint hogy ne legyen gonosz”*. Istennek megvan a hatalma és a bölcsessége, hogy a Földön általa megengedett gonoszt saját dicsősége felé fordítsa. Az angyalok és a szentek csak örömet nyerhetnek az isteni bölcsességből, amely a világ felett olyan csodás módon uralkodik. (Georges Panneton: *Heaven or Hell*. Westminster [Maryland], 1965, Newman Press)

Az Anyaszentegyház, minthogy ő a szerető anya, ellátott bennünket a szükséges útmutatással a tekintetben, hogyan gondolkozzunk és viselkedjünk a jelen körülmények között. Ezeket tanítói magisztériumában találjuk meg. A jelen tanulmányt a katolikus egyház autentikus magisztériuma mibenlétének és céljának szenteljük.

Az Egyház – amely „Krisztus teste” –, mondhatni, hogy Krisztus jelenléte a világban. Mármost Krisztus egyesítette önmagában és általa „elküldött” apostolainak adományozta a tanító (próféta), az uralkodó és a pap (megszentelés) három kvalitását – amit földi helytartójának esetében a pápai tiara hármas koronája szimbolizál.

Erre vonatkozólag Krisztus azt mondta nekünk, hogy aki hisz benne, megismeri az igazságot, amely szabaddá tesz (János 8,31–32), aki pedig nem, elkárhozik (Máté 10,33; Márk 16,16). Megengedte, hogy őt magát Mesternek nevezzék, sőt hangsúlyozta, hogy Ő az igazi Mester, aki nemcsak tanítja az igazságot, hanem maga az igazság (Máté 8,19, 23,8–10; János 3,17 és Máté 13,8–10). Átadta ezeket az igazságokat apostolainak, és elküldte őket a saját nevében

* Rama P. Coomaraswamy: *The destruction of the Christian tradition*. 2., jav. kiad. Bloomington, 2006, World Wisdom, 2. fejezet, 10–22. o. – A könyv 1. fejezete a *Magyar Hüperión* 25. számában olvasható. *(A szerk.)*

tanítani, elmondva nekik, hogy *„amint Atyám küldött engem, akképp küldelek én benneteket, és azt, hogy aki titeket hallgat, engem hallgat, és aki megveti szavaitokat, engem vet meg, és aki engem vet meg, az az Atyát veti meg, aki engem küldött"* (Máté 10,40; Lukács 10,16). Látjuk tehát, hogy az apostolok azt a feladatot kapták, folytassák Krisztus küldetését, mint tévedhetetlen Mesterét. Megígérte, hogy az igazság szelleme mindig velük lesz. Továbbá Krisztus abszolút engedelmességet követelt tanítását illetően, minthogy azt mondta, aki nem hisz, elkárhozik. Mondani sem kell, hogy kikötötte, e tanítás mindig az ő tanítása legyen és ne másé – János apostolával azt mondatta ki, hogy még ha egy mennyből való angyal tanítana is más doktrínát, el kell utasítani. Továbbá így intette tanítványait: *„Elmenvén azért, tegyetek tanítványokká minden népeket (…). Tanítván őket, hogy megtartsák mindazt, a mit én parancsoltam néktek: és ímé én ti veletek vagyok minden napon a világ végezetéig."* (Máté 28,19–20)

Talán a legsúlyosabb, mindenfelé tapasztalható tévedés a jelenkorban az Egyház tanítói hivatalával kapcsolatos; különösen azzal a gondolattal kapcsolatban, miszerint az Egyház rendes magisztériuma nem tévedhetetlen.** Hogy ne legyen kétség efelől, hallgassunk XIII. Leó pápára:

> „Azért, mint az elmondottakból kitűnik, Krisztus az Egyházban egy élő, mértékadó és állandó magisztériumot alapított, melyet saját hatalmával megerősített, az igazság szellemével tanított és csodákkal megerősített. Akarata és parancsa az volt, a legszigorúbb büntetés terhe mellett, hogy a magisztérium tanításait úgy fogadják, mintha az Ő saját tanításai lennének. Következésképpen valahányszor kijelentik e tanítás tekintélyéről, hogy ez vagy az benne van az isteni kinyilatkoztatás letéteményében, az igazságában mindenkinek hinni kell. Ha bármilyen módon hamis lenne, abból nyilvánvaló ellentmondás következne: akkor ugyanis maga Isten lenne az emberben lévő tévedés oka. Az [I.] vatikáni zsinat atyái által megállapítottakban semmi új nem volt, az isteni kinyilatkoztatást és az Egyház elfogadott és változatlan tanítását követték, mint a hit valódi természetét, mikor a következőképpen rendelkeztek: »Az isteni és katolikus hitnek minden olyan dolgot el kell fogadnia, amely Isten leírt és le nem írt szavában benne foglaltatik, és amelyet az Egyház isteni kinyilatkoztatásként proponál, vagy egy ünnepélyes hitelvi döntés által, vagy a rendes és egyetemes magisztérium gyakorlatában«". *(Satis cognitum)*

Mivel a magisztérium adja meg számunkra az egyedüli szilárd, objektív kritériumokat, melyek alapján megítélhetjük, mi igaz és hamis, fontos, hogy részletesebben megvizsgáljuk a mibenlétét.

A *Catholic Dictionary* (New York, 1952, Macmillan) következőképpen határozza meg a magisztériumot:

> „Az Egyház isteni módon kinevezett tekintélye, amely a vallás igazságait tanítja. »Elmenvén azért, tegyetek tanítványotokká minden

** E tévedhetetlenség elfogadását minden másnál jobban nehezíti, hogy a magisztériumot vagy „tanítóhivatalt" mai értelemben vett intézményként fogják fel (amit a nagy kezdőbetűs írásmódok tovább erősítenek). Ezzel szemben – mint látjuk – az Egyház tanítói feladatáról, hivatásáról, tekintélyéről van szó. Természetesen léteznek konkrét tanítói intézmények, szervezetek, testületek, ám ezek nem azonosak az Egyház tanítói funkciójának teljességével, hanem rendes esetben annak alárendeltek. Ez utóbbi az egyetemes zsinatokra is vonatkozik. *(A szerk.)*

népeket (…). Tanítván őket, hogy megtartsák mindazt, a mit én parancsoltam néktek« (Máté 28,19–20). Ez a tanítás, lévén Krisztusé, tévedhetetlen." (Donald Attwater)

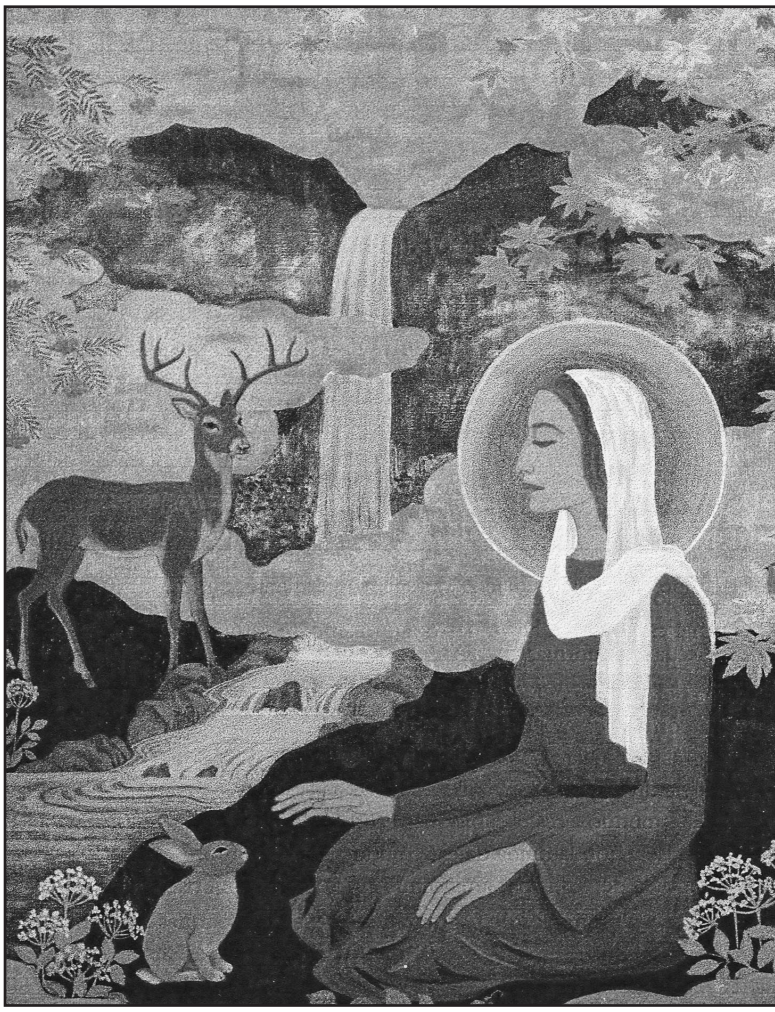
E magisztérium, vagyis „az Egyház tanítói tekintélye" két különböző módon létezik.

Ünnepélyesnek vagy rendkívülinek nevezik, amikor egy általános zsinat formális és autentikus hitelvi döntéseiből vagy magától a pápától származik: azaz, az ökumenikus zsinatok dogmatikai hitelvi döntéseiből vagy a pápa *ex cathedra* tanításaiból. Az ilyen igazságok *de fide divina et catholica* értendők, ami azt jelenti, hogy minden katolikusnak el kell hinnie isteni és katolikus hittel. Az *ünnepélyes* kategória „hitszimbólumokat vagy hitvallásokat" foglal magában, úgymint az apostolok hitvallását, a tridenti vagy trentói hitvallást és az úgynevezett „Modernizmussal szembeni fogadalmat", amelyet X. Pius 1910-ben kötelezővé tett (és amely a II. vatikáni zsinat utáni Egyházban már nem az). E kategóriába tartoznak végül a „teológiai cenzúrák", vagyis az állításokat eretneknek minősítő és nyilvánító ítéletek.

Rendesnek vagy egyetemesnek nevezik a magisztériumot, amikor ama igazságokként nyilvánul meg, melyeket az Egyház napi folyamatos tanítása juttat kifejezésre, és az Egyház hittel és erkölccsel kapcsolatos egyetemes gyakorlataira utal, ahogy megmutatkoznak az *„egyházatyák egyhangú hozzájárulásában, a római kongregációk hittel és erkölccsel kapcsolatos döntéseiben, a dogmával kapcsolatos egyetemes szokásban vagy gyakorlatban* (ami természetesen tartalmazza a római liturgiát, avagy hagyományos misét) *és különféle történelmi dokumentumokban, melyek a hitre vonatkoznak"* (Tanquerey: *Manual of dogmatic theology*). Ebbe a kategóriába tartoznak a pápai körlevelek. *Pontifexinek* nevezik a magisztériumot, ha forrása a pápa, és *egyetemesnek*, ha a pápával egységben lévő püspököktől származik. Az I. vatikáni zsinat tanítása szerint ezek szintén *de fide divina et catholica* igazságok.

Élőnek azért nevezik a magisztériumot, mert – minthogy igaz – nemcsak a múltban létezik és fejti ki hatását, hanem a jelenben és a jövőben is. Az I. vatikáni zsinat (III. ülésének) magyarázata szerint tévedhetetlen:

„Minden olyan dolgot isteni és katolikus hittel hinni kell, amely Isten szavában áll írott

Catherine Schuon festménye; forrás: Caminos (II. évf.). 9. sz. (1997. ősz) 54. o.

> vagy hagyományozott formában [azaz a Szentírásban vagy a Szenthagyományban], és amelyet az Egyház vagy egy ünnepélyes hitelvi döntés által, vagy a rendes és egyetemes magisztérium által isteni kinyilatkoztatásként hitvallásra proponál."

E megállapítás fontos, mivel sok teológus kijelentése szerint a rendes magisztérium tanítása nem kötelező érvényű. Néhányan (például Michael Davies) megkísérlik mérsékelni a rendes magisztérium tekintélyét, azt állítván, hogy olykor hibát tartalmazhat. Mások azt követelik saját tekintélyüktől, hogy „a rendes és egyetemes magisztériumban csak azokra a tanításokra legyen érvényes a tévedhetetlenség garanciája, amelyeket mindenhol és mindig tanítottak" (lényegében ez Lefebvre érsek álláspontja). Megint mások úgy támadják e tanítást, hogy korlátozzák a rendes magisztérium tartalmát – kivesznek belőle mindent, ami nem abszolutista vagy ünnepélyes terminológiában megfogalmazott. Végül vannak, akik azt állítják, a magisztérium változhat – hogy taníthat másként, mint a múltban, mivel a tanítás és az igazság fejlődik. Mielőtt e másodlagos tévedésekkel foglalkoznánk, azt kell megértenünk, miért tévedhetetlen a magisztérium.

A MAGISZTÉRIUM TÉVEDHETETLENSÉGE

Mint arról az első fejezetben szó volt,[***] az Egyház – Isten akaratából – hierarchikus intézmény. „Feje" a pápa, Krisztus földi helytartója, a „kőszikla", amelyre az Egyház épült. Jézus Krisztus, lelkünk pásztora és felvigyázója (1Péter 2,25) teljes, egyedülálló tekintélyével felruházva és Neki alárendelve a pápa szintén – jóllehet helyetteskénti – az egész nyáj pásztora és püspöke: úgy más püspököké, mint az egyszerű hívőké (János 21,15–17). Ő Krisztus világban való jelenlétének nyilvánvaló és érvényes jele, s az Atya kebelében láthatatlan Krisztus általa vezeti e hatalmas testület minden cselekedetét. Dom Gréa megállapítása szerint *„a pápa Jézus Krisztussal egységben – főpapi személy – a püspöki kar fölött áll, a püspöki kar vezetője, és ugyanúgy az egyetemes Egyház tanítója, főpapja és törvényhozója"*. Vagy még pontosabban: *„maga Jézus Krisztus az egyedüli Fő, aki maga számára biztosított eszköz által láthatóvá vált, beszél és cselekszik az Egyházban. Krisztus földi helytartóján keresztül nyilatkoztatja ki magát, általa beszél, általa cselekszik és uralkodik"*. Amikor Krisztus a pápa által beszél, cselekszik és uralkodik, a pápa tévedhetetlenséggel felruházott, amely képesség nem belőle mint magánszemélyből származik, hanem abból, hogy Krisztussal egységben lévő *„főpapi személy"*. (Dom Gréa: *The Church and its divine constitution*. St. Louis [MO], 1989, Publ. Noel Barbara. Idézet a *Forts dans la foi*-ból)

Ezt az elgondolást érthetővé teszi Szent Leó pápa – megválasztásának évfordulóján elmondott – harmadik prédikációja, amely Krisztus szavainak parafrázisa:

> „Kinyilvánítom néked kiválóságod. Mert te Péter vagy: azaz, amint én sérthetetlen kőszikla vagyok, a sarokkő, akiben a kettő egy lesz, az alapzat, amelyen kívül más nem rakható le, ugyanúgy te is kőszikla vagy, aki erőmben kemény lett, és én megosztom véled azt a hatalmat, amely nékem adatott. És ezen a kősziklán építem fel az én Anyaszentegyházamat, és a pokol kapui sem vesznek rajta erőt". (Szent Péter székfoglalásának ünnepén, február 22.)

[***] Magyarul lásd *Magyar Hüperión* (Budapest) 9. évf. 1 sz. (2021. tavasz–nyár) 52–54. o.

A pápa magánszemély (egy mindennapi emberi lény) és privát teológus (tanító) is. Egyedül, amikor Krisztussal egységben lévő *„főpapi személyként"* működik, akkor van felruházva tévedhetetlenséggel (vagy részesül az Egyház, azaz Krisztus tévedhetetlenségéből). Csak ekkor érvényes Krisztus bibliai, *„aki titeket hallgat, engem hallgat"* kijelentése. És ebből logikusan következik, hogy tekintélye kiterjed azokra a püspökökre, akik vele egységben vannak. A püspökök tekintélye nem független a pápától, annál az egyszerű oknál fogva, hogy az ő tekintélye nem független Krisztustól. Ezért nevezik őt a „püspökök püspökének", és ezért van az, hogy ő „erősíti meg" őket tanításukban – s nem fordítva. Ezért van az, hogy egy ökumenikus zsinat kijelentésének nincs tekintélye a pápa jóváhagyása nélkül.

Azonkívül a pápának úgyszólván korlátlan tekintélye van. Mindamellett ezt az autoritást többféleképpen is elveszítheti. Elveszítheti, amikor meghal (fizikai halál), ha eszét veszti (megőrülés), ha elkülöníti magát az Egyháztól (skizma), vagy ha elveszíti hitét (eretnekség és épp ezért spirituális halál). Ilyen esetben a pápa nem pápa többé, mert e püspöki funkció és papi szolgálat a valódi mibenléte szerint csakis Krisztus helytartója lehet, semmi más.

A pápa tekintélye csaknem korlátlan – jóllehet nem abszolút. Teljhatalommal van felruházva megbízatását tekintve, de hatalmát megbízása korlátozza. E doktrinális kérdést egészen megvilágítandó, essen szó ismét e megbízatás mibenlétéről.

Az egyházi hierarchiát Isten létesítette tanítás céljából, azaz a hit letéteményének átadása céljából. E tanító egyház vezetőjének Krisztus egy helyettest nevezett ki, akinek teljhatalmat adott, hogy legeltesse a híveket és a pásztorokat (János 21,15–23). Ennélfogva e funkcióhoz, a hit letéteményének átadásához hozzátartozik az, hogy a pápának „teljhatalma" van. Pontosan azért, hogy lehetővé tegye számára a hit letéteményének átadását – teljes egészében – *„ugyanabban a jelentésben és ugyanabban az értelemben"* (Denzinger 1800). *„Mert* – az I. vatikáni zsinat világos tanítása szerint – *a Szentlélek ígéretét Péter követői nem azért kapták, hogy új tanítást nyilatkoztassanak ki az ő sugallatára, hanem azért, hogy – a Szentlélek segítségével – gondosan őrizzék és értelmezzék a kinyilatkoztatást, amint azt az apostolok kapták, azaz a hit letéteményét"*. (*Pastor æternus*. Denzinger 1836)

Ebből következik, hogy a pápának az ortodoxia keretein belül lehet és kell meghoznia minden döntését, érintse az a liturgia megreformálását, az egyházjogot vagy a papság megreformálását – a korábbi zsinatok kifejezését használva – *„vezetője vagy tagjai vonatkozásában"*. A pápa érvényteleníteni is elődeinek minden döntését, a különösen említésre méltóakat is, de mindig és csakis az ortodoxia határain belül. Amint a *Catholic Encyclopedia* (1908) megállapítja: *„e tévedhetetlenség célja Krisztus és apostolai által az embernek kinyilatkoztatott hitletétemény megőrzése"*. Magától értetődik, hogy ilyen körülmények között bármilyen bevezetett változtatás egyedül a változó dolgokat érintené és nem magát a hitet. Ha egy pápa szándékában állna a dogmából egy szemernyit is érvényteleníteni, vagy csak ha megkísérelné megváltoztatni az Egyház állandó tanításának jelentését, átlépné az ortodoxia határait és funkciójának kereteit a hit letéteményének megőrzése vonatkozásában. Ha ezt megtenné, tanítása új lenne, egy „új evangélium", és ily módon átok sújtaná, amint azt Szent Pál a Galáciabeliekhez írt levelében kimondta (1,8–9).

Világos tehát, hogy a magisztérium, vagyis „az Egyház tanítóhivatalának" tévedhetetlensége abból ered, hogy a pápa Krisztussal egységben lévő főpapi személyként látja el hivatalát. Ilyenformán e tévedhetetlenség forrása Krisztus, és

ez máshogy nem is lehetne. Mert abszurd lenne, ha az Egyház bármilyen más alapon formálna jogot a tévedhetetlenségre. És mivel egyetlen forrás van, hasonlóképpen egyetlen magisztérium létezik. Amikor a pápa él tévedhetetlenségével – történjen bár az ünnepélyes proklamáció vagy a rendes magisztérium határain belül –, nem valamiféle személyes adományban, hanem Krisztus tévedhetetlenségében részesül. A hivatalos megfogalmazás szerint, *„amikor* ex cathedra *beszél (…), ugyanazt a tévedhetetlenséget birtokolja, amellyel a Megváltó megalapította Egyházát, amennyiben egy hitre vagy erkölcsre vonatkozó tanítás megfogalmazásáról van szó; és éppen ezért a római pápa hitelvi döntései önmagukból, nem pedig az Egyház konszenzusából következően megváltoztathatatlanok"*. (Denzinger 1839)

AZ *EX CATHEDRA* JELENTÉSE ÉS A PÁPAI TÉVEDHETETLENSÉG TÉTELÉNEK MEGOKOLÁSA

Mikor él a pápa tévedhetetlenségével, vagyis mikor beszél – szakkifejezéssel élve – *ex cathedra*? Jeruzsálem templomában volt egy szék, melyben a tanító rabbi ült, és melyen olykor Krisztus is ült. A Szentírásban a *cathedra* rokon értelmű egy „mester" vagy „tanító" tekintélyével (Zsolt 1,1; Máté 23,2; Lukács 20,46). Már mondtuk, hogy az Egyház tanítása világos és érthető. *Ex cathedra* tanít, *„amikor az összes hívő pásztora és doktora minőségében (lelkipásztor és tanító) szolgál, legfőbb apostoli tekintélyének erejénél fogva meghatároz egy hitre és erkölcsre vonatkozó tanítást, amelyet az egész Egyháznak meg kell tartania"*. Az I. vatikáni zsinat négy feltételt szabott:

1. A pápának el kell látnia a Pásztor és legfőbb doktor feladatát. Nem magán vagy partikuláris doktorkénti tanításáról van szó.

2. A hit és erkölcs kérdéseivel kell foglalkoznia, és csak a javasolt tanítás, az *obiter dicta* biztosan tévedhetetlen, a hozzá kapcsolódó konsziderációk nem.

3. Szándékában kell állnia, hogy hitelvi döntést hoz; tanításában legyen meg ama tekintély és szándék, hogy abban az egész Egyháznak hinnie kell.

4. Ki kell nyilvánítania abbéli szándékát, hogy összefog minden katolikust.

Ezek teljesültéhez a pápának nem szükséges semmilyen specifikus előírt szöveget használnia. Csak annyit várnak el tőle, hogy világosan nyilvánítsa ki szándékát, miszerint az egész Egyházat készteti arra, hogy a tanítását a hitletéteményhez tartozónak fogadja el.

Nyilvánvaló, hogy pontosan a Krisztus helytartója feladat természetéből következően e tekintély mindig is Péternél és törvényes utódainál volt. Akkor miért volt hát szükséges e tanítást oly rendkívüli módon meghatározni az I. vatikáni zsinaton? A válasz felettébb tanulságos.

Rendes körülmények között az Egyház nem szokott „rendkívüli módon" meghatározni tanítást, hacsak vita tárgyát nem képezi vagy jelentős számú hívő el nem utasítja (mint a Szent Szűz mennybevételét). Egy ily módon meghatározott tanítás nem lesz igazabb, mint korábban. Az Egyház

> „feladata a megfelelő időben ünnepélyes szertartások és rendeletek által meghatározni hitkérdéseket, amikor azokat deklarálni szükséges az eretnekek tévedéseivel és támadásaival szembeni hatékonyabb ellenállás érdekében, vagy azért, hogy a hívők számára a szent tanítás kérdéseinek magyarázatait világosabbá tegye és elmélyítse. (…) Azért, mert az Egyház több ízben, különböző alkalmakkor, sőt a közelmúltban határozott meg és szentesített igazságokat ünnepélyes rendeletek által, emiatt ezek [az így meghatározott igazságok] nem ugyanolyan bizo-

nyosak, és nem kell ugyanúgy hinni bennük? Hát nem Isten nyilatkoztatta ki mindegyiket?" (XI. Pius pápa: *Mortalium animos*)

Az I. vatikáni zsinatot megelőző évtizedekben a pápák újra és újra elítélték a liberális katolicizmust és vele együtt azokat az erőfeszítéseket, amelyek az Egyház gondolkozását próbálták összhangba hozni a modern világgal – IX. Pius pápa *Tévedések sillabusza* e bírálatok összegzése. Az érintettek megpróbálták megvédeni magukat, azt állítván, hogy állásfoglalásukat korábban nem ítélte el a tanító magisztérium, és hogy az ilyen dokumentumok csak a püspökök magánvéleményét fejezték ki. Ilyetén állítás miatt merült fel kétség a pápai tévedhetetlenséggel kapcsolatban. Az I. vatikáni zsinat folyamán ádáz viták folytak e témáról. A liberálisok tökéletesen tudták, hogy ha a tévedhetetlenség meghatározása mellett foglalnának állást, akkor magukat ítélnék el, ha pedig annak ellenében, akkor az Egyház egyik tanítását utasítanák el. Minden elképzelhető – a meghatározást megakadályozó vagy legalábbis elhalasztó – ellenvetést megtettek és erősen támogattak a magukat „meg nem alkuvóknak" nevezők. Antony Claret, ortodox püspök – később szentté avatták – annyira le volt sújtva e kísérletek miatt, hogy a zsinati vita során szívroham következtében meghalt. Liberius, I. Honorius, II. Pascal, V. Sixtus pápák és mások esetét az idézte elő, hogy megkísérelték befolyásolni az atyákat, ellenezzék annak a meghatározását, amit mai a liberálisok úgy szükségtelennek, mint őrültségnek titulálták. Mondani sem kell, hogy az utóbbiakat ebben támogatta a világi sajtó, a világ vezető hatalmai, sőt kormányok is. Érdekes megjegyezni, hogy ugyanabban az időben a szabadkőművesek tartottak Nápolyban egy „ellenzsinatot", amely több, az ember méltóságát éltető elvet hirdetett ki – később ezeket belefoglalták a II. vatikáni zsinat dokumentumaiba. (*Approaches* [Ayrshire, Skócia] 89. szám [1985])

XXIII. Jánostól eltérően, akinek a II. vatikáni zsinat idejében a liberálisok érdekében tett machinációiról később részletesen lesz szó, IX. Pius pápa felelősségének tudatában minden tőle telhetőt megtett, hogy isteni Mesterünk iránti kötelességének eleget tegyen. Manning bíboros a következő megjegyzést fűzte ehhez:

„A zsinat elleni kampány természetesen megbukott. Megbukott, mert a pápa nem gyengült meg. Trident szilárdságával és tisztaságával ellenállva, szembeszállt a tévedéssel, elítélte azt, és választ adott a követelésre, hogy a katolikus igazságot módosítsák vagy igazítsák hozzá a kor szelleméhez – az Egyház, ellenségeinek jóslata ellenére, miszerint halálos csapást mérnek a pápai tévedhetetlenség deklarálására, szilárdabbnak és erősebbnek mutatkozik, mint valaha. Ez természetesen teljesen feldühítette az emberi Várost. Nyilvánvalóvá vált a világ Egyház elleni gyűlölete és ugyanakkor világosan megmutatkozott a katolikus egyház isteni mivolta; mert a világ gyűlöletét maga Krisztus mutatta meg misztikus teste egyik jeleként, amelynek nemcsak Krisztus megfeszítését kell tanítania, hanem azt is, hogy túlélte megfeszítésének misztériumát, feltámadt és újra eljövend dicsőségben. (…) Ha Krisztus hajlandó lett volna párbeszédbe bocsátkozni ellenségeivel, ha hajlandó lett volna alkalmazkodni, engedményeket tenni, megmenekült volna a keresztre feszítéstől – de ez esetben milyen értéke lett volna a Megtestesülésnek? IX. Pius pápa követte Krisztus példáját, akinek helytartója volt, és legfőbb pontként magára irányította a vihart, úgyhogy a támadás főleg Krisztus helytartóját érte." (Henry Edward Manning: *Three pastoral letters to the Clergy of the Diocese*)

Catherine' Schuon festménye; forrás: Caminos (II. évf.). 11. sz. (1998. tavasz) 52. o.

Nem kell teológiai ügyekben járatosnak lenni ahhoz, hogy tudja az ember, ha a zsinati atyák képtelenek lettek volna megcáfolni a „meg nem alkuvók" minden egyes ellenvetését, ellentmondást nem tűrve rámutatni arra, hogy a megelőző tizenkilenc évszázad folyamán nem volt egyetlen pápa sem, aki tévedett pápai, egyetemes pásztorként és doktorként tanítói feladatának ellátásakor – még azok sem, akiknek az élete szélsőségesen megbotránkoztató volt –, akkor az Egyház soha nem tudta volna érvénybe léptetni ezt a dogmát. Tulajdonképpen, ha a vitapontok és tények nem lettek volna teljes mértékben tisztázva, a tévedhetetlenség ellenfelei és az Egyház ellenségei bizonyára publikálták volna külföldön az előző pápák vélelmezetten hamis tanításait és felhasználták volna, hogy nevetségessé tegyék az Egyházat. „*Senki* – mondják a nagy nikaiai zsinat atyái –, *soha nem hibáztatta a Szentszéket, hacsak maga téves álláspontot nem képviselt*". (Michael Müller CSsR: *Familiar explanation of Catholic doctrine*. New York, 1888, Benzinger)

A végső szavazáskor a pápai tévedhetetlenség dogmájának ellenfelei, sejtve a dolgok alakulását, elhagyták Rómát, hogy személyesen ne vegyenek részt a döntésben. Mivel azonban nem akarták, hogy kizárják őket az Egyházból, előre kijelentették, hogy elfogadják a döntést – a döntést, amely végül nem a zsinattól, hanem attól függött, a pápa érvénybe lépteti-e a zsinat tanítását.

Képtelenek lévén tovább tagadni ezt a princípiumot, az Egyházban lévő liberálisok taktikát változtattak. A pápa tévedhetetlen, mondták, és ez bizonyos, mivel az Egyház dogmává nyilvánította. De legyenek óvatosak! Nem minden alkalommal tévedhetetlen, amikor kinyitja a száját. És azzal az ürüggyel, hogy élesen körülhatárolva megvédik e dogmát, ügyesen nyomatékot adtak annak a felfogásnak, miszerint a pápa csak kivételes alkalmakkor él e privilégiummal – „száz évenként egyszer vagy kétszer". Ma ugyanezt harsogják azok, akik kiállnak a II. vatikáni zsinat utáni változások mellett. „Semmi *de fide* nem változott", és itt a rendkívüli magisztérium egyetlen részére sem gondolnak. *„(…) e világnak fiai eszesebbek a világosságnak fiainál a maguk nemében."* (Lukács 16,8)

Mivel a rendes magisztérium tévedhetetlen volta oly sok vita tárgyát képezi, álljanak itt a következő, ide tartozó idézetek:

> „Még ha eredményesen is gyakorolja ezen engedelmességet, amely összhangban áll az isteni hit cselekedetével (…), ezt ki kellene terjesztenie azokra az igazságokra, amelyek az egész Egyház rendes magisztériuma által, mint isteni módon kinyilatkoztatott igazságok adományozódnak át és terjednek el az egész világon". (IX. Pius: *Tuas libenter*)

XIII. Leó megismételte az I. vatikáni zsinat tanítását, abban az értelemben, hogy

> „az Anyaszentegyház által egyszer már kijelentett szent dogmák értelmét kitartóan őrizni kell, és nem szabad eltérni attól egy tetszetős, mélyebb felfogás örve alatt."

Hozzáteszi:

> „Az elhallgatást sem kell teljesen kifogástalannak tekinteni, amely a katolikus tanítás bizonyos princípiumait szántszándékkal kihagyja és mintegy a feledés fátylát borítja rájuk. Mert a katolikus tanítás minden igazságának egy és ugyanaz Teremtője és Mestere: *az egyszülött Fiú az Atya kebelén*. Krisztus apostolaihoz intézett szavaiból világosan kitűnik, hogy ezek az igazságok minden korhoz és minden néphez hozzáigazíttattak: *elmenvén azért, tegyetek tanítványokká minden népeket, tanítván őket, hogy megtartsák mindazt, a mit én parancsoltam néktek: és ímé én ti veletek vagyok minden napon a világ végezetéig*. Erről ugyanez a vatikáni zsinat a következőt mondja: »Az isteni és katolikus hit szerint hinni kell ezeket, melyek írott vagy hagyományozott formában benne foglaltatnak Isten Igéjében, és melyeket az Egyház isteni kinyilatkoztatásként proponál vagy egy ünnepélyes hitelvi döntés, vagy a rendes és egyetemes magisztérium által.« Távol álljon bárkitől, hogy csökkentse vagy akármilyen okból kifolyólag kihagyjon valamit is eme isteni módon kimondott tanításból; aki ilyet tenne, annak az állna inkább szándékában, hogy eltávolítsa a katolikusokat az Egyháztól, semmint hogy meggyőzze azokat, akik attól eltérő nézeteket vallanak. Hadd térjenek vissza; tulajdonképpen semmi nem áll közelebb a szívünkhöz; hadd térjenek vissza mindazok, akik Krisztus nyájától messze barangolnak; de ne más úton, mint amit Krisztus kijelölt. (…) Az elmúlt korok történelme tanúbizonyság arra, hogy a Szentszék – amely mellett nemcsak a tanítóhivatal, hanem az egész Egyház legfőbb vezetése is elkötelezett – állandóan *ugyanahhoz a doktrínához ragaszkodott, ugyanabban értelemben és ugyanabban a szellemben*. (…) Ezt mindenkinek el kell fogadnia, aki el akarja kerülni elődünk, VI. Pius bírálatát, kinek kijelentése szerint a pistoiai zsinat »sértő az Egyházra, és az azt vezető isteni Szellemre, ha vizsgálatnak veti alá az Egyház által létrehozott és elfogadott fegyelmet, mintha az Egyház hasznavehetetlen diszciplínát hozna létre, vagy olyat, melyet a keresztény szabadságnak túl nehéz elviselni«". (XIII. Leó: *Testem benevolentiæ*. Kiemelések a szerzőtől)

„A pápa a hit és erkölcs minden kérdésében tévedhetetlen. Hit és erkölcs kérdésein a hit igazságainak teljes kinyilatkoztatását értjük; vagyis a hit általi megváltás teljes útját; tehát a teljes természetfeletti rendet, mindazzal, ami alapvető az ember Jézus Krisztus általi megszenteléséhez és megváltásához. A pápa tévedhetetlen, és nem csak a kinyilatkoztatott igazságok minden kérdésében; indirekt módon tévedhetetlen minden igazság vonatkozásában, melyek jóllehet nincsenek kinyilatkoztatva, de olyannyira közvetlen kapcsolatban állnak a kinyilatkoztatott igazságokkal, hogy a hitletéteményt és az erkölcsöt nem lehet őrizni, magyarázni és megvédeni ilyen ki nem nyilatkoztatott igazságok tévedhetetlen felismerése nélkül. A pápa nem láthatná el azt a feladatot, hogy ő minden nép tanítója, hacsak nem lenne képes tévedhetetlen bizonyossággal elvetni és elítélni logikával, tudománnyal, fizikával,

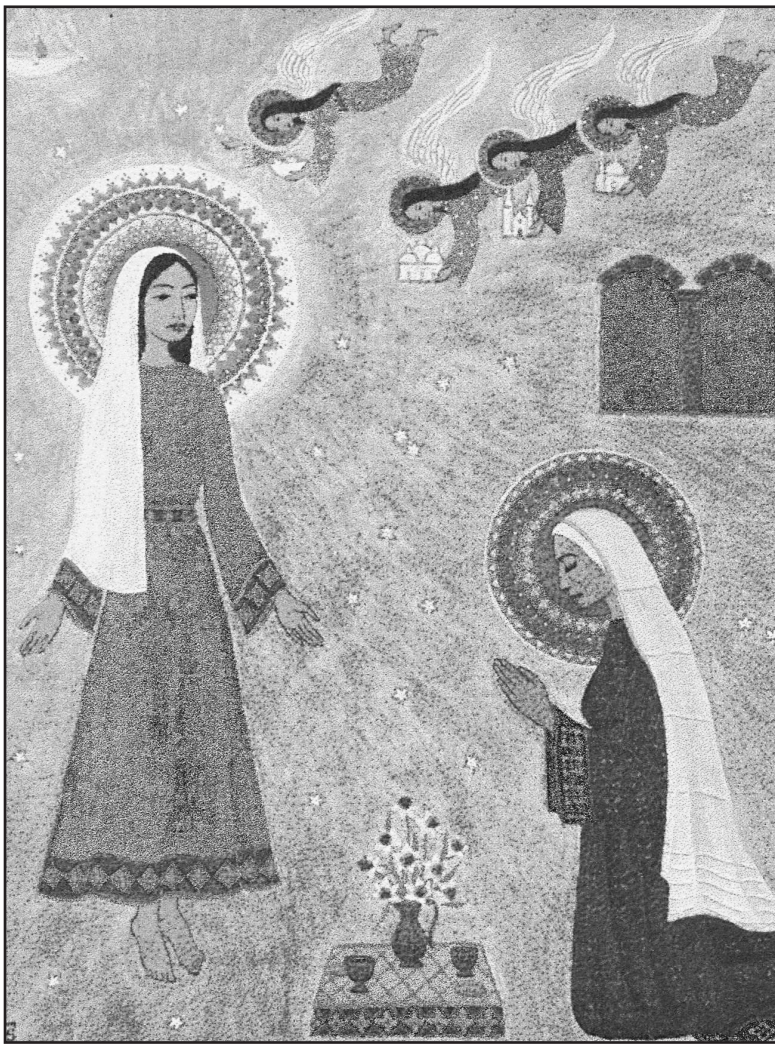
metafizikával, politikával vagy bármivel kapcsolatos elgondolásokat, melyek ellentétben állnak Isten szavával, s veszélyeztetik a hit integritását és tisztaságát vagy a lelkek üdvösségét. *Bármikor, amikor a Szentatya, mint minden keresztény fő pásztora és tanítója brévékben, pápai körlevelekben, egyháztanácsi beszédeiben és más apostoli levelekben kijelent bizonyos igazságokat vagy bármit, ami elősegíti a hit és erkölcs megőrzését, vagy elvet visszás elgondolásokat és elítél bizonyos tévedéseket, a hit ilyen kinyilvánításai és a tévedések efféle elítélései – vagyis a pápa* ex cathedra *cselekedetei – tévedhetetlenek.* Minden *ex cathedra* cselekedet kötelező erejű a lélekben és szilárd benső beleegyezésünket követeli mind az intellektus, mind az akarat vonatkozásában, jóllehet nem sújtja átok azokat, akik nem értenek egyet. Az efféle benső beleegyezés elutasítása egy katolikus számára halálos vétek lenne, mivel lényegében a tévedhetetlenség dogmájának tagadását jelentené, és ha tudatában lennénk egy ilyen tagadásnak, eretnekek lennénk (Liguori (Szent) Alfonz: *Theologia moralis* 1. *könyv* 104). Eretnekség lenne az is, ha csak kijelentenénk, hogy igazságok ilyetén meghatározása vagy visszás elgondolások elítélése nem időszerű". (Michael Müller CSsR: *Familiar explanation of Catholic doctrine* 16. Kiemelés a szerzőtől)

„Az Egyház [rendes és egyetemes] magisztériuma hit és erkölcs vonatkozásában minden teológus számára az igazság közvetlen és egyetemes uralma, mivel az Úr bízta az Egyházra a hit teljes letéteményét – a Szentírást és a Szenthagyományt –, hogy oltalmazza, fenntartsa és magyarázza. Ugyanilyen módon nem szabad azt gondolnunk, hogy amit pápai körlevelekben indítványozott, az nem követeli beleegyezésünket, mert a pápa nem gyakorolta legfőbb magiszteriális hatalmát azokban. Urunk szavai, miszerint, »aki titeket hallgat, engem hallgat«, érvényes, bármit is tanít az Egyház rendes magisztériuma". (XII. Pius: *Humani generis*)

„Egyszóval a pápa – mint minden keresztény legfőbb doktora – egész magisztériuma vagy tanításbéli tekintélye [az I. vatikáni zsinaton] a tévedhetetlenség meghatározásában foglaltatik. Ugyanígy minden törvényhozói vagy bírói cselekedete, amennyiben azok elválaszthatatlanul kapcsolódnak tanításbéli tekintélyéhez, mint például minden döntés, ítélet és rendelet, amelyek tartalmazzák a hitből és erkölcsből eredő cselekedetek indítékait. Ide tartoznak a fegyelmi törvények, a szentté avatások, a vallási rendek, áhítatok jóváhagyása és más hasonlók; minden, ami valóságosan tartalmazza a hit, erkölcs és kegyesség igazságait és princípiumait. Azonkívül a pápa tévedhetetlenségének definíciója nem korlátozódik a hit és erkölcs terén végzett legfőbb, *ex cathedra* cselekedeteire, tévedhetetlensége kiterjed legfőbb magisztériuma vagy tanításbéli tekintélye legteljesebb gyakorlatának cselekedeteire". (Henry Edward Manning: *The Vatican council and its definitions*)

Ezen a ponton levonhatunk bizonyos következtetéseket: *1.* Krisztus alapított egy hierarchikus egyházat, ami a misztikus teste, és mint ilyen, jelenlétének meghosszabbítása a világban. *2.* Egyházának kinyilatkoztatott bizonyos igazságokat, és rábízta ezeket, mint egy igazgyöngyöt – a hitletéteményt. *3.* Létesített egy magisztériumot, hogy sértetlenül megőrizze a kinyilatkoztatott igazságok letéteményét mindörökre, és biztosítsa elérhetőségüket az

egész emberiség számára. *4.* Megparancsolta az Egyháznak, hogy tanítsa ezeket az igazságokat. A magisztérium isteni módon kijelölt tekintély, hogy *„tegyetek tanítványokká minden népeket, (…) hogy megtartsák mindazt, a mit én parancsoltam néktek”*. *5.* Az Egyház eme egyedülálló magisztériuma teljesen a pápában, Krisztus földi helytartójában lakozik, és rajta keresztül a püspökökben, akik vele egységet alkotnak. *6.* Amennyiben ezeket az igazságokat Krisztus nyilatkoztatta ki, tévedhetetlenül igazak. *7.* Amikor a pápa Krisztus földi helytartójának feladatát látja el, mint a Mi Urunkkal egy főpapi személy, úgy kell neki engedelmeskedni, mintha ő lenne a Mi Urunk. *8.* Amikor a pápa e minőségében – *ex cathedra* – tanít, tévedhetetlenül tanít. *9.* A pápa és a vele egységben lévő püspökök semmiképpen nincsenek felhatalmazva arra, hogy bármi mást tanítsanak, mint ami *„ugyanabban az értelemben és ugyanabban a szellemben”* ezen eredeti letéteményhez tartozik, ahogy mindig is felfogták. *10.* Nyilvánvalóan kétség merülhet fel e letéteményben lévő tanítás néhány pontjának pontos mibenlétét vagy jelentését illetően. Amikor ez előfordul, a papi rend feladata magyarázni, meghatározni, de nem feladata újítást bevezetni. *„A pápa [és tágabb értelemben a papi rend] csak értelmezője a már kinyilatkoztatott igazságnak. Magyaráz, meghatároz, de nem vezet be újítást”*. (*Exposition of Christian doctrine*. Madison Heights [Michigan], 1991, Catholic Restauration) *11.* *„Az apostoloknak tett kinyilatkoztatás Krisztus és az őt, a teljes igazságot tanítani küldő Szentlélek által végleges és határozott volt. Ahhoz a kinyilatkoztatott igazsághoz eddig semmi nem lett hozzátéve, és soha nem is lesz”*. (Michael Müller CSsR: *Familiar explanation of Catholic doctrine* 14.) *12.* A pápának nincs szüksége arra, hogy speciális előírt szövegeket használjon vagy egyházi átkokat kapcsoljon *ex cathedra* tanításaihoz. *13.* A rendes magisztériumban ugyanolyan isteni és katolikus hittel kell hinni, mint a rendkívüli magisztériumban.

Catherine Schuon festménye; forrás: Caminos (II. évf.). 10. sz. (1997–1998. tél) 2. o.

KIEGÉSZÍTŐ MEGJEGYZÉSEK A MAGISZTÉRIUMRÓL

A magisztériumot „élőnek” is nevezik, nem azért, mert „fejlődik”, akképpen, ahogy azt a modern ember tévesen minden dologgal kapcsolatban gondolni véli, hanem azért, mert egy életrevaló

entitás azon belül, amit a teológusok „látható" Egyháznak neveznek. „Élő", mert a Szentlélek élteti. Amint Manning bíboros kifejti: *„A Szentlélek e hivatala a következő műveletekből áll: először, az eredeti isteni sugallatból és kinyilatkoztatásból (…), másodszor, annak megőrzéséből, ami kinyilatkoztatott, vagy más szavakkal az igazság fényének meghosszabbításából, amellyel az Egyház kezdetben megvilágosodott; harmadszor, abból, hogy segít az Egyháznak az eredeti igazságot, annak minden vonatkozásában teljesebben, részletesebben és világosabban megérteni; negyedszer, abból, hogy szavakkal meghatározza az igazságot, egy szakrális terminológia megteremtésével, amely az eredeti kinyilatkoztatás örökös tradíciójává és folytonos kifejezésévé válik; és végül, minden korban ugyanazon, állandó igazság folytonos kinyilvánításában és tételezésében".* (Henry Edward Manning: *The temporal mission of the Holy Ghost*. London, 1909, Burns & Oates)

Elfogadva az Egyház tanítói tekintélyét, fel kell ismernünk, hogy nem „száraz" elgondolások rendszerét fogadjuk el, amely mellett puszta emberek döntöttek, hanem magát Krisztust. Továbbá, amennyiben az Egyház és Krisztus egy, a beleegyezés kötelezettsége kiterjed bizonyos, a hithez közvetlenül kapcsolódó dolgokhoz, mint a Krisztus által létesített szentségekhez és az egyháztörvényekhez, amelyekkel az Egyház önmagát vezeti. Amint Sziénai Szent Katalin mondja, *„az Egyház nem más, mint maga Krisztus; a szentségeket adja nekünk, a szentségek pedig életet".* (Idézi Johannes Jørgensen: *Saint Catherine of Siena*)

A katolikus egyház nem olyanok gyülekezete, akik jól kijönnek egymással, sem egy filozófiai iskola, nem is egymást kölcsönösen tökéletesítők társasága, hanem Isten élő hangja és Krisztus mindenkihez, minden időkre szóló kinyilatkoztatása. Egyedül azt tanítja, amit isteni Mestere tanított. Isten nevében támaszt rettenetes követelést az ember hitétől – olyan követelést, amelyet nem lehet egyszerűen félretenni azzal, hogy összeegyeztethetetlen az úgynevezett egyéni megítélés jogával.

Lesz még szó arról, hogy világi tevékenységében az Egyház távolról sem szeplőtlen. Emiatt félreértik mibenlétét. Lényegénél fogva az Egyház „tökéletes társaság", Krisztus isteni módon létesített misztikus teste. Egyes katolikusok – vagy katolikusok csoportjainak – emberi gyarlóságai a legkevésbé sem változtatják meg az Egyház esszenciálisan isteni sajátosságát. Kebelében természetesen vannak bűnösök, hiszen Krisztushoz hasonlóan a bűnösökért van ezen a világon. Akik elutasítják isteni Mesterének tanításait az Egyház emberi gyarlóságai miatt, hasonlóak a farizeusokhoz, akik elutasították Krisztust, mert vámszedőkkel evett. E tökéletlenségek ellenére az Egyház alapvető mibenléte és célja nem változhat. Soha nem kért mást a világtól, mint hogy kövesse a krisztusi tanítást. *„Az Egyház közbülső célja minden embernek tanítani a Kinyilatkoztatás igazságát, érvényt szerezni az isteni előírásoknak, a kegyelmi eszközök adományozása, és ily módon a keresztény vallás gyakorlatának megőrzése. A végső cél az, hogy minden embert az örök életre vezessen".* (W. Wilmers SJ: *Handbook of Christian religion*. New York, 1891, Benzinger)

Az ember szabadon megvizsgálhatja az Egyház állításainak indokoltságát és érvényességét; szabadon elfogadhatja, vagy elutasíthatja azokat. Ha ez utóbbi mellett dönt, ami lényegében az isteni kinyilatkoztatás tekintélyének elutasítása, arra kényszerül – ha józanul gondolkozik –, hogy cselekedetei és meggyőződései számára valamilyen más alapot és tekintélyt keressen. És ez az *egyéni megítélés* témájához vezet el minket.

(Folytatjuk)

Ford. Bencze Tamás